

Mombasa in 1572

De stad werd gesticht rond AD900 en is een historisch handelscentrum voor specerijen, goud en ivoor. Vasco da Gama was de eerste Europeaan die Mombasa bezocht in 1498. Het werd meermaals en afwisselend veroverd door de Portugezen, de Britten en het sultanaat van Oman. Met de inname van Fort Jesus in 1698 kwam het onder de invloed van het sultanaat van Oman. In 1888 werd het definitief bezet door de Britten.

Zicht op Mombasa

Een van de belangrijkste toeristische attracties van Mombasa is Fort Jesus. Het werd in 1593 gebouwd in opdracht van koning Filips I van Portugal (Filips II van Spanje), die op de oostkust van Afrika een reeks steunpunten bouwde om de Portugese belangen in de Indische Oceaan te beschermen tegen de Ottomanen. De naam Fort Jesus heeft te maken met de Orde van Jesus, een christelijke militaire orde gesticht in Portugal in 1319. De Portugese expansie verliep onder de vlag van deze orde, afgebeeld op de zeilen van de Portugese schepen. In 1698 werd Fort Jesus veroverd door het sultanaat Oman na een beleg van bijna 3 jaar. Nadat het Britse protectoraat werd uitgeroepen in 1894 werd het omgebouwd tot gevangenis

In 1960 werd het een museum en in 2011 werd het door de UNESCO verklaart tot werelderfgoed.

Fort Jesus te Mombasa

Imperial British East Africa Company (IBEAC)

De Afrikaanse taart werd verdeeld op de Conferentie van Berlijn in 1884-85. In eerste instantie waren echter privébedrijven actief om in Afrika business te doen. Zoals we in vorige artikels al gezien hebben was er de *Deutsch Ostafrikanische Gesellschaft* in Duits Oost-Afrika, de *British South Africa Company* in Zuid-Afrika en de *Congo-Vrijstaat*, het privébezit van Leopold II.

Zo werd in 1888 te Londen de IBEAC opgericht door William Mackinnon (1823-1893). Die kreeg zelfs een imperial charter van koningin Victoria, zodat het bedrijf *imperial* kon genoemd worden. De bedoeling was een gebied te ontginnen dat vandaag bestaat uit Kenya en Uganda. Ze wilden in eerste instantie een spoorweg aanleggen van de havenstad Mombasa tot aan het Victoriameer maar hadden het geld niet om het op te starten. Ze bestelden in 1890 ook een stoomboot in Schotland voor gebruik op het Victoriameer, de *SS William Mackinnon*, die in kit geleverd werd te Mombasa, maar die bleef er liggen wegens ontbrekende transportmogelijkheden.

In 1885 riep het Duitse keizerrijk een protectoraat uit over Zanzibar, maar reeds in 1890 werd het overgedragen aan de IBEAC in ruil voor het strategisch gelegen Noordzee-eiland Helgoland.

De IBEAC raakte in conflict met rivaliserende groepen: de lokale groep Kabaka en Franse katholieken en protestanten, zodat er in 1892 een burgeroorlog uitbrak, die het bankroet van de IBEAC veroorzaakte, al wonnen ze die oorlog. In 1894 nam de Britse regering dan de zaken over en verklaarde een protectoraat over het gebied dat dan *East Africa* ging heten. De spoorweg naar het Victoriameer werd aangelegd in 1896-1901 waarvoor 32.000 Indiërs uit Brits Indië aangevoerd werden, en de *SS William Mackinnon* ging in dienst op het Victoriameer in 1901.

Na de Eerste Wereldoorlog nam *East Africa* ook het Duitse gebied Tanganyika over. In 1961-63 werd het gebied onafhankelijk en opgedeeld in Zanzibar, Tanganyika, Kenya en Uganda.

*Embleem van de
IBEAC*

De munten

De pice was gelijk aan $\frac{1}{4}$ anna of $\frac{1}{64}$ rupee van Brits Indië die in Oost-Afrika veelvuldig circuleerde. De afbeelding van de balans werd trouwens overgenomen van deze Indische munten. Eigenaardig is dat door de Heaton Mint ook een zeldzame variant geslagen werd met grotere letters die bovendien zonder schreef zijn.

1 pice 1888 Mombasa, IBEAC, variant met grotere letters

In Mombasa werden in 1888-90 ook zilveren muntstukken van 1, $\frac{1}{2}$ en $\frac{1}{4}$ rupee evenals van 2 anna (= $\frac{1}{8}$ rupee) uitgegeven, alle met de benaming van de IBEAC. Op deze munten staat op de voorzijde de balans van de gerechtigheid en het woord عدل en op de keerzijde het embleem van de IBEAC (een gekroonde zon) met een banderol LIGHT AND LIBERTY. Deze werden ook geslagen door de Heaton Mint te Birmingham.

1 rupee 1888 Mombasa, IBEAC

1/2 rupee 1890 Mombasa, IBEAC

2 anna 1890 Mombasa, IBEAC

In 1897, 1898 en 1899 werd de pice opnieuw geslagen maar dat was reeds onder het protectoraat, zodat deze pice het portret van koningin Victoria meekreeg. Deze werd geslagen door de Bombay Mint (Indië).

1 pice 1898 Victoria, East Africa Protectorate

In 1908 werd de rupee gedecimaliseerd, zoals dat ook reeds het geval was in het naburige Duits Oost-Afrika, en onderverdeeld in 100 cent. Een 1 rupeemunt werd evenwel niet uitgegeven, alleen de kleinere munten van 1, 5, 10, 25 en 50 cent. Deze munten kregen de benaming *East Africa & Uganda Protectorates*.

50 cents (1/2 rupee) 1909 Edward VII

10 cents (1/10 rupee) 1912 George V

De zilvercrisis 1914-1920

Sinds het begin van de Eerste Wereldoorlog steeg de waarde van het zilver geleidelijk wat uitmondde in een zilverkoorts. Daardoor steeg de waarde van de zilveren rupee op de wereldmarkt van een vooroorlogse 1s.4d. (1 Engelse shilling 4 pence) tot 2s.10d. begin 1920. Het dominante Engelse pond was dus maar de helft meer waard en dat betekende een groot probleem voor de sterk verweven economie van het Britse Gemeenbest.

Om verder onheil te voorkomen stabiliseerde de regering in februari 1920 de rupee door hem een vaste koers te geven tegenover de Engelse munt: 1 rupee = 1 Engelse florin (1 Engelse pond = 10 florin = 20 shilling). Bovendien besloot men een nieuwe munt te creëren voor Oost-Afrika ter vervanging van de rupee: de florin, met 1 rupee = 1 florin. Deze nieuwe florin had dezelfde afmetingen en gewicht als de rupee (11,66 g) maar had een lager zilvergehalte: 500 % i.p.v. 917 %. De florin was, zoals de rupee, onderverdeeld in 100 cents. Tegelijkertijd werd de benaming *East Africa & Uganda Protectorates* vervangen door *East Africa* omdat ondertussen het vroegere Duitse gebied Tanganyika bij Oost-Afrika gevoegd was.

1 florin 1920 Georges V

50 cents = 1 shilling 1920 Georges V

10 cents (1/10 florin) 1920 George V

Maar toen gebeurde het onverwachte. Tegen de tijd dat de nieuwe munten geslagen waren in Engeland, getransporteerd en in circulatie gebracht in Oost-Afrika, zakte de zilverprijs op de wereldmarkt vrij abrupt einde 1920 tot bijna zijn vooroorlogse waarde 1s.5d. Dat zette natuurlijk de nieuwe munt op losse schroeven. De nieuwe munten werden dan opnieuw ingetrokken en de meeste zelfs nooit uitgegeven en hersmolten. Zo werd de 50 cents = 1 shilling, hierboven afgebeeld, zelfs nooit uitgegeven. Men kon dus opnieuw beginnen.

De regering besloot dus nogmaals een nieuwe munt uit te geven in mei 1921 voor Oost-Afrika: de shilling met 1 florin = 2 shilling. Deze shilling leek uiterlijk sterk op de florin maar was iets kleiner en lichter (7,78 g) en met een nog lager zilvergehalte 250 ‰, en deze werd dus de echte opvolger van de rupee. De shilling was ook onderverdeeld in 100 cents. Maar wat dan te doen met de oude cents als $\frac{1}{100}$ van de florin? De regering besliste dan maar dat alle in omloop zijnde cents $\frac{1}{100}$ van de shilling zouden zijn, waarbij die dus in waarde werden gehalveerd.

1 shilling 1942 Georges VI

50 cents = $\frac{1}{2}$ shilling 1963 Elisabeth II

10 cents ($\frac{1}{10}$ shilling) 1936 Edward VIII

De shilling werd verder geslagen, met achtereenvolgens de afbeeldingen van de Engelse koning Edward VII, Georges V, Edward VIII, Georges VI en Elisabeth II tot aan de onafhankelijkheid in 1961-63. Oost-Afrika werd dan opgedeeld in Uganda, Kenya, Tanganyika en Zanzibar. Tanganyika ging kort nadien samen met Zanzibar om Tanzania te vormen. De shilling is vandaag nog steeds de munteenheid van Uganda, Kenya en Tanzania.

De munten vanaf 1906 werden gedeeltelijk geslagen door de Royal Mint te Londen (geen muntteken), de Heaton Mint te Birmingham (muntteken H), King's Norton Mint te Birmingham (muntteken KN) en sporadisch ook door Acroy & Best te Morley (muntteken A); de Bombay Mint (muntteken I) en de South African Mint te Pretoria (muntteken SA).

Bibliografie

Wikipedia, *Imperial British East Africa Company*,

http://en.wikipedia.org/wiki/Imperial_British_East_Africa_Company

Wikipedia, *East African shilling*, http://en.wikipedia.org/wiki/East_African_shilling

Wikipedia, *Mombasa*, <http://en.wikipedia.org/wiki/Mombasa>

Wikipedia, *Sir William Mackinnon, 1st Baronet*,

http://en.wikipedia.org/wiki/Sir_William_Mackinnon,_1st_Baronet

James O. Sweeny, *A numismatic history of the Birmingham mint*, 1981.

Jerome Remick e.a., *British Commonwealth Coins*, Canada 1971.

Thomas E. Klunzinger, *The regal coinage of British East Africa*, in: *The Numismatist*, Vol. 85 (augustus 1972), pp 1195-1202.

Wikipedia, *East African florin*, http://en.wikipedia.org/wiki/East_African_florin

Wikipedia, *East African rupee*, http://en.wikipedia.org/wiki/East_African_rupee

Leopold Verbist